

ELFDE STELLING.

Dat Afrikaans in korthed uitmunt sal wel nimand ontken ni.

Daar nimand di stelling ontken, is dit oek ni nodig getuigenisse daarvoor op te roep, of dit verder toe te lig ni. Een voorbeeld sal genoeg wees vereers; di wat meer wil hê, kan mar neem soveel as hy wil. Ons neem di eerste 5 verse van di Bybel en vind dan as ons di letters tel: — Afrikaans het 284 letters, Duits 299, Hebreeuws 315, Hollans 345, en Engels 352. Dan neem ons di eerste 5 verse van Johannes Evangeli en vind, dat Afrikaans tel 224 letters, Italiaans 236, Engels 252, Hollans en Duits elk 279 letters.

In onse tyd van spoorrein en telegraaf is dit gen kleine voordeel ni!

TWAALFDE STELLING.

In rykdom behoef Afrikaans oek ni agter te staan ni, want ons het di hele ryke Germaanse taalskat om uit te put, en di Afrikaner het syn praktise aard getoon om uit di skat ruim te put en di woorde ver syn doel te gebruik.

WAT ANDERE SEG.

Op 13 Mei 1876, toen di Afrikaanse taalbeweging in begin was, het Hoofregter de Villiers 'n voorlesing gehou, op di Jaarlikse Vergadering van di Openbare Boekery an di Kaap, o'er di vraag: wat di toekomstige Landstaal van Suid Afrika sal wees, Engels, Hollans, of Afrikaans? Hollans het hy gou op sy geset as onmolik, en toen di kansse o'erweeg tussen Engels en Afrikaans. Hy het daarin veel geseg waarmé ons volkome instem. Tog het hy tot di besluit gekom dat Engels dit sal win op laas. (Di vraag of ons ni hiir nes in Switserland, Canada, en andere plase 2 tale naas makeer sal moet erken, het hy ni o'erweeg ni). Een van syn hoofbesware teen Afrikaans was, dat di taal so arm is. Daarop het di *Zuid*

Afrikaan, hoewel onse beginsels ni toegedaan ni, tog goed geantwoord, as volg (angehaal in Gesk. v. Afr. Taalb. bl. 95) :

“Het Kaapsch, zegt hij, is zoo ellendig arm. Had hij over het onderwerp nagedacht, hij zou inzien, dat die tegenwerping ongegrond is. Hij zou begripen, dat het Kaapsch, van het Hollandsch hoofdzakelijk verskillende in spraakkunst alleen, bijna het gansche Hollandsche woordenboek ter zijner beschikking heeft, en eene hoedanigheid bezittende, die het gemeen heeft met Engelsch, d.i., gemakkelijker van toeëigening van vreemde woorden, vatbaar is voor eene onbeperkte uitbreiding.”

Teenoer di Eerw. Wirgman het Hoofregter Reitz, in di stuk wat ons reeds angehaal het, oek op di punt onse taal verdedig as volg (angehaal in Bylage tot Afrik. Taalb. bl. 6) :—

“Ons Kaapsch Hollandsch is rijker in woorden dan het Hollandsch in Nederland ; want terwijl wij, des vereischt, en regt op het gebruik hebbende, elk woord uit de Nederlandsche dictionaire van A tot Z aannemen, hebben wij daaraan een groot aantal andere toegevoegd, ontleend aan de Engelsche, de Maleische en zelfs aan de Hottentotsche taal. Ook maakt het feit, dat het Kaapsch Hollandsch Hottentotsche woorden in zich opneemt, die taal volstrekt niet “barbaarscher.” Als ik spreek van de *Karoo*, het *ganna*-boschje en van de *gwarrie*- en *karee*-boomen, bega ik dan een grootere barbaarsheid dan de Engelschen, die het woord *creed* of een ander der weinige namen gebruikt, die hij overgeërfd heeft van zijn Celtische voorouders, die zich met karossen ombingen, het ligchaam met oker beschilderden, hunne kinderen op de altaren der goden offerden en hunne vrouwen in gemeenschap bezaten ? Op gezag van Spalding zeg ik, voorzeker niet. Integendeel ik verrijk daardoor de taal met een ruimeren voorraad woorden, en stel den taalgeleerde in staat, de geschiedenis der natie na te vorschen.”

WAT ONS TOT ANVULLING HIIR BY VOEG.

Di verriking van Afrikaans is ni soseer, soos Hoofregter Reitz sig voorstel, ontstaan deur opname van Hottentotswoorde ni—dit sal moeielik gaan om nog 4 te kry buiten di 4 wat hy noem—; mar soos di *Zuid Afrikaan* tereg opmerk deur te put uit di Hollanse woordeboek, ons sou liwers sê uit di Germaanse taalskat. So kan ons oek ni heeltemaal instem met di Hoofregter (nou President), dat Afrikaans “rijker in woorde is as Hollans in Nederland ni.” Want teenoer nuwe

woorde uit di ryke Germaanse skat hier in gebruik geneem, wat hulle in Holland ni gebruik ni, of ni in di sin gebruik ni, is omgekeerd weer 'n menigte woorde daar in gebruik, wat ons hier ni het ni. Ons taal het sig ontwikkel vollens landsaard en volksbehoefte, soos ons by Stelling 24 nader sal antoon.

So sal di Afrikaner di Hollander ni verstaan as hy van di verskillende soorte van wonings praat en woorde gebruik soos *burcht, slot, buiten, heerenhuis*, ens. Mar watter ongesoute (alweer 'n Afrikaanse woord) Hollander sal verstaan wat ong eintlik bedoel met *pondok, struis, koker, hartbeeshuis*, ens. ? So het di Hollanders 'n vlakke land en ons 'n bergagtige land. Onder Stelling 24 sal ons met voorbeelde antoon hoe by ons dus vele woorde uitgeval het wat in Holland dageliks gebruik word, terwyl ons ver di gedagte van hoogte en laagte 'n hele lys van suiwer Germaanse woorde het, wat di Hollander in fynheid van gedagte ni kan verstaan ni.

Di Germaanse taalskat is ryk, en di Afrikaner het geweet, en weet nog om daaruit te put soveul as ver hom dienstig is. Mar di taal wortel oek in di geskiedenis; so het ons oek enige Slamse woorde in ons kombuistaal ingeneem, wat 'n werklike anwins is en meerdere verskeidenheid gé. Dit sal ons nader behandel onder di 25ste Stelling.

DE RTIINDE STELLING.

Wat sagtheid angaat het di Afrikaner in di uitspraak van Hollanse woorde, waar dit ver hom moeilik of hard was, di anstotelike letter versag of weggegoi.

WAT ANDERE SEG.

Opmerkelijk is wat Dr. Brill hiervan seg in syn Voorlesing o'er di Landstaal, reeds in Mei 1875 an Bloemfontein gehou. Uit die Voorlesing het ons al meermale angehaal en sal ons nog meer anhaal. Dr. Brill was di eerste man, uit di geleerde stand, wat in di eerste dage van di Taalbeweging 'n goeje woord ver ons gespreek het. En daar hy 'n gebore Hollander is, wat mar min kans had om met rondreis en op

andere maniere veel met Afrikaners in anraking te kom, getuig dit van 'n skerpe waarneming, dat hy toen reeds soveel opgemerk het. Hiir is wat hy op di punt seg (angehaal uit Gesk. van Afrik. Taalb., bl. 34) :—

“Maar niet alleen in de vormen van verbuiging en vervoe-
ging wordt alles vereenvoudigd, alle moeilijkheid vermeden
of weggenomen ; ook in de uitspraak, waar die eenigzins
moeilijk of hard scheen, werd de aanstootelijke letter verzacht
of verwijderd.

Zóó met de voor de meeste buitenlanders moeilijk uit te
spreken g klank, die aan 't eind, zoowel als in 't midden der
woorden verdwijnt, alléén bij 't begin behouden wordt.
Daarom wordt 't Hollandsche wagen hier : wa, dragen, dra,
krijgen, kry, zeggen, zè, negen, ne'en. Zoo wordt de ch, de
harde keelklank, evenals in 't Friesche dialekt, achter de s
als k nitgesproken ; schoon wordt skoon, schip skip, schrijven
skrywe ; verschrikkelijk verskrikkelyk. Zoo wordt ook de
zachte v tusschen twee klinkers niet meer gehoord ; of tot w
verzacht, overal wordt oorals, daarboven daarboo ; schrijven,
gelijk wij reeds zagen, skrywe. Zoo hooren wij dus 't Hol-
landsche *morgen avond* hier, met weglating van g en v, klin-
ken als : *morre aand.*”

WAT ONS TOT BEVESTIGING HIIR BY VOEG

is ni veel ni. By di voorbeelde kan nog vele gevoeg worde.
Mar wat veral veel bydraag tot di sagtheid en vloeibaarheid
van Afrikaans is dat ons di n an di end van di werkwoorde
(onbepaalde wys) en van di selfstandige naamwoorde (meer-
voud) weglaat, sodat di woorde op klinkers uitloop, byv.
klanke ver “klanken,” *woorle* ver “woorden,” *sterwe* ver
“sterven,” *galowe* ver “gelooven,” *worde* ver “worden,” ens.

Mar ver 'n geoeffende gehoor en 'n onpartydige oordeel is
dit genoeg om 'n stuk te hoor lees in Afrikaans en in Hol-
lans, of imand te hoor praat in Afrikaans en in Hollans,
om dadelik o'ertuig te wees, dat onse taal veel sagter en
vloeiender is.

VEERTIENDE STELLING.

In welluidendheid munt Afrikaans veral vër uit, vollens di beginsels daarvoor vasgestel in di algemene spraakleer en vergelykende taalkunde. Di twe hoofvereistes is menigvuldigheid en verskeidenheid van klanke, terwyl menigvuldigheid van medeklinkers 'n taal hard en gedurige herhaling van diselfde klanke 'n taal eentonig maak.

Ver di stelling kan ons ni by bring wat andere seg ni, om di eenvoudige rede, dat (sovër as ons weet) nog nirand van di saak 'n studi gemak het ni; in elk geval ons het nog ni gesiin dat imand iits daaro'er in di lig gegé het, ni. Tot bewys ver onse stelling en tot opwekking van verder ondersoek geef ons di vollende voorbeelde :

Ons neem as voorbeeld weer di eerste 5 verse van di Bybel, en vind dat Afrikaans mar 38 meer medeklinkers het as klinkers, Hebreus en Hollans 75 meer, Duits 95 meer en Engels 104 meer.

En in di eerste 5 verse van Johannes vind ons dat Italiaans 2 klinkers meer het as medeklinkers, Afrikaans het 36 meer medeklinkers as klinkers, Hollans het 67 meer, Engels het 80 meer en Duits het 93 meer.

Buiten Italiaans wen Afrikaans dit dus in *menigvuldigheid* van klanke; mar in *verskeidenheid* van klanke wen ons weer di Italiane, want di 119 klinkers in Italiaans bestaat mar uit 9 klanke, mar di 94 klinkers in di Afrikaans uit 12 klanke.

Tot praktise opheldering geef ons nou nog 'n gedig, uit di Vierde Versameling van Afrikaanse Gedigte, waaruit blyk dat Afrikaans ver verskillende digmate ni alleen bruikbaar is ni, mar selfs seer goed klink. Lees en oordeel :—

HENDRIK EN LETTI.

(’n Verhaal uit di Transvaalse Vryheidsoorlog.)

’k Hoor “ Kalwerliifde ” menigmaal
As kinderspel misprys,
Wat nes ’n morrewolk vervliig,
Sodra di son verrys.

En meesal is dit oek mar so :
 Ons kindervreug verdwyn,
 Gelyk 'n aangename droom,
 Hoe werklik dit oek skyn.

Beloftes word weldra verbreek,
 En andere gedaan ;
 Verbintenisse losgeknoop,
 En nuwe angegaan.

Mar so was dit met Hendrik ni,
 En Letti ewemin ;
 Wan kinds af was hul' twe verloof,
 In onverbreekbre min.

Hy het syn liefde haar gegé,
 Syn liefde was getrou ;
 Sy het an hom haar woord gegé,
 En sy het woord gehou.

Syn hart was trou tot in di dood,
 Tot in di koue graf ;
 En wat oek later mog gebeur,
 Sy staat hom nimmer af.

* * * *

Hoe mooi is di wêreld ver 'n jong kinderhart !
 Tog het oek di wêreld ver kinders reeds smart.
 Ver Hendrik en Letti was alles so skoon ;
 Ni vêr van makaar het hul' ouers gewoon.
 Gen Eden geef Adam en Eya meer vreug
 As Hendrik en Letti geniit in hul' jeug.
 Ni vêr van Pretoria, 'n pragtige oord,
 Daar leef en daar dartel di twe ongestoord.
 Mar jong ondervind hul' wat skeidingsmart seg ;
 Haar ouers vertrek na di Hogeveld weg.
 Daar is dit veul beter ver Véboerdery,
 Mar swaar val dit Hendrik en Letti te skei.
 " Myn Letti, nou gaat ons so vêr uit makaar ;
 Sal jy myn jou hart en jou hand trou bewaar ?"
 " Myn Hendrik, myn hart het ek jou afggegé ;
 En waar jy oek gaan mog, neem oral dit mé."
 " Myn Letti, ek weet ni, mar 'k voel tog so bang ;
 Jy gaat tog so vêr weg, en molik so lang."
 " Ag, Hendrik, myn hart is nes d' aarde so wyd ;
 Myn liefde is duursam, so lank as di tyd."
 " Mar, Letti, hoeveel kan in di tyd gebeur,
 Om ons jonge harte met smart los te skeur ?"

“ Myn Hendrik, lat al di gedagtes mar bly ;
 Ek blyf jou gestrou, blyf jy trou mar an my.”
 “ Myn Letti, nou ga dan, ga vrolik mar heen !
 Niks sal ons ooit skeide, di dood mar alleen.”
 Sy spreek ni, mar gé hom 'n hartlike kus ;
 En Hendrik neem afskeid, syn hart is gerus.

* * * *

Ag jare is verlope,
 En veul daarin gebeur,
 Mar niks kan trouwe harte
 Op aarde ooit los skeur.
 Ja, Hendrik het syn woord gehou,
 En Letti blyf an hom getrou.

Mar swaar val hul' di proeftyd,
 Di proeftyd duur so lang ;
 En swaar was hul' beproewings,
 Beproewings droef en bang :
 Mar wi syn hulp van God verwag,
 Ontvang van Hem ver alles krag.

Syn vader is gesterwe,
 Syn moeder trou toen weer ;
 Mar dit was haar famili
 Gen voordeel en gen eer :
 Di vader breng hul' goed glad deur,
 En het hul' hart met smart verskeur.

Haar ouwers was voorspoedig,
 Werd ryk en hoog in stand ;
 En Letti kryg veul minnaars,
 Wat vraag haar hart en hand :
 Want in Transvaalse dogtre-ry
 Streef geen in skoonheid haar verby.

Haar Hendrik siit sy selde,
 Want hy woon vër van haar ;
 En dan kom daar gerugtes
 Van hom, mar sleg en naar :
 Want is 'n mens in teenspoed
 Dan spreek mar weinig van jou goed.

Mar Letti blyf standvastig,
 Ver laster is sy doof ;
 So lank as hul' haar Hendrik
 Van haar mar ni ontroof :
 Want trouwe liefde is 'n vuur

Wat armoë en oneer verduur.

* * * *

Al duur di donkre nag oek lang,
 Al is hy bang,
 Di lig sal dage :
 Al pak di donkre wolke dig,
 Di sonnelig
 Breek deur di vlage.

Al daur dit menig lange jaar,
 Di blye paar
 Kryg hul' verlange :
 "Hendrik en Letti is getroud !"
 Juig, jong en oud,
 Met feesgesange.

Ag, mog ons liwe Heer jul' twé
 Veul segen gé,
 En lang nog spare ;
 In plaas van smarte in jul' jeug,
 Geef Hy nou vreug
 Ver veule jare !

* * * *

Di witbroodsweke is verby,
 Di bruilofs-dage al verloop
 Di twé gaat na di Myne ry,
 Om ver hul' huissou in te koop ;
 Want nou gaat hul' di wêreld in,
 En eie huishouding begin.

Hul' kom van Kimberley na huis,
 Met huisbehoefte uitgerus.
 "Myn Letti, nou 's ons spoedig tuis !"
 Seg Hendrik, en geef haar 'n kus.
 "Ja, in ons eie huis te wees,"
 Seg sy "begeer ek allermees."

Hul' ry juis langes Mooiriviir,
 Daar val toen net di eerste skoot.
 "Ag, Hendrik, wat is dit nou hier ?"
 "Wees stil, myn hart, daar is gen nood !"
 Mar spoedig roep di krygsrumoer :
 Dis oorlog tussen Brit en Boer !

"Myn Letti, 'k breng jou uit gevaar,
 En gaat saam met myn broeders veg."
 "Ag, Hendrik, ek voel tog so naar ;

Breng my mar na ons huis eers weg."
 Tot by haar suster breng hy haar,
 Naby Pretoria, by haar swa'er.

Mar hy had rus nog duurte meer.
 "Ek gaat saam met myn broeders stry !
 Nou lat ek my van niks meer keer ;
 'k Kom straks te laat om saam te ly."
 "Ag, Hendrik, wees daarvoor ni bang,
 Di oorlog duur gewis nog lang."

"Wi nou Transvaler hete mag,
 Hoort same in di stryd te staan ;
 Hy is onwêrd an 'syn geslag,
 Wat sig één dag soek te ontslaan :
 'k Gé ver myn vaderland myn bloed,
 Myn lewe 's daarvoor ni te goed."

"Ag, Hendrik, 'k werk liifs nes 'n meid
 Onder di Britse heerskappy ;
 As jy moes sneuwel in di stryd,
 Ag, wat wen ek dan tog daarby ?"
 "Myn hart, ek sal myn lewe geef,
 En jy sal dan in vryheid leef."

Terwyl sy nog haar tranë droog
 Het Hendrik reeds syn pêrd gesaal ;
 Mar voor hy wegry uit haar oog,
 Roep hy nog ver di laaste maal :
 "Vaarwel, lig siet ek jou nooit weer ;
 Mar ek beveel jou an di Heer !"

* * * *

"Na Langnek ! Na Langnek !" so klink deur Transvaal.

"Na Langnek ! Jaag daarheen nou, helde !

"Di vyand hiir binne is vas allemaal ;

"Na Langnek, o'er heuwels en velde !

"Want Colley kom an van Natal met syn mag,

"Hy sal o'er ons grense ni kome ;

"Na Langnek ! daar sal ons di Rooies opwag ;

"Hul' bloed moet op eie grond strome !

"Na Langnek ! kom, broeders, di vyand gekeer !

"Na Langnek ! klink deur onse velde !"

En Hendrik was nou oek deur niks meer te keer,
 Hy 's onder di dapperste helde.

* * * *

Hoe donker pak di wolke saam
 Rondom myn hoof !

Mar deur di storme lei God my :
Dis myn geloof.

Dis soet my an Hem o'er te gé,
In donkerheid ;
Myn oog te sluit en Hem te volg,
Waar Hy my leid.

Hy voer deur menig doornig pad
Myn moege voet ;
Gaat Hy met my, elk tranedal
Is my dan soet.

As ek mar weet : Hy is by my,
Myn God en Heer ;
Dan is myn arme hart gerus,
En wens niks meer.

Al skyn gen ligstraal in myn oog,
Ek sal ni dwaal ;
Want leunend op syn sterke arm
Kan ek ni faal.

Myn Hendrik is van my gegaan,
God an syn sy ;
En lydsaam rus ek in myn lot,
God is met my.

* * * * *

Hoe Hendrik sig oek haas, hoe vinnig hy oek ry,
Toen hy di Nek bereik was d' eerste slag verby.
Di Rooies wou di Pas met leeuwemag forseer ;
Mar tagtig Boere jaag hull' gou na onder weer.
Di dappre Dean is dood, syn resiment verslaan,
En Colley radeloos voer weer versterkings aan.
Mar dappre Niklaas Smit, ons Luitnant-Generaal,
Roep : " Koin, Vrywilligers ! di perde opgesaal !
" Ons kan ni langer hier bly stil lê op di Nek ;
" Van ons owerwinning moet ons nou voordeel trek.
" Ons moet di vyand nou op eie grond anval ;
" Daar kom ammenusi an by vragte van Natal ;
" Ons kan dit ni toelaat dat Colley toevoer kry ;
" Kom, lat ons voorwaarts ruk en hom syn pas afsny !"
Twe honderd burgers volg di dappre Veg-Generaal,
En trek di vyand om, nog voor di awond daal.

* * * * *

In di stille, donkre nag
Staan onder di hemel bloot

Twé getrouwe vrinde wag,
Hendrik en s'n naamgenoot,
Neefs, getrou tot in di dood.

Hendrik s'g : "Ag, liwe Neef,
" My is dit geopenbaar :
" Morre moet 'k myn lewe geef ;
" Daarvoor is myn siil nou klaar ;
" Mar één ding druk my so swaar."

" Nimand weet wat God beslis ;
" Hendrik, waarom kwel jy jou ?
" Molik dat dit myn beurt is....
" Steeds was ons makkaar getrou ;
" 'k Stry en sterf oek saam met jou."

" Geef my nou jou hand as borg :
" Dat, as jy nog na my leef,
" Jy myn lyk te huis besorg,
" En dit an myn Letti geef,
" Met 'n boodskap, liwe Neef."

" Lewend was ons eensgesind,
" Sterwend dan nog allermees ;
" Spaar God my, myn trouwste vrind,
" Ek sal jou versorger wees,
" Wees daarvoor tog ni bevrees."

" Rustig gaat ek na myn dood ;
" Ek vertrou op God myn Heer ;
" 'k Leg myn siil in Jesus skoot ;
" Mar één ding druk my nog neer,
" Dis wat ek van jou begeer :

" Letti draag onder haar hart
" d' Eerste vrug van onse trou ;
" Dit sal wees 'n "seun der smart ;" *
" Want ek sal hom nooit anskou,
" Mar hy sal myn stam opbou.

" Hannibal werd reeds as kind
" Deur syn vader dit geleer :
" Haat teen Rome ingeprint ;
" By di altaar kniel hy neer,
" Om 'n eeuwge haat te sweer.

* Ben-oni, Gen. 35 : 18.

“ So moet Letti oek myn kind
 “ By syn vaders graf dit leer :
 “ Teen di Britte haat inprint ;
 “ Lat hom op myn graf dit sweer :
 “ Nooit di Britse mag te eer.

“ Ower di onskuldig bloed,
 “ Hiir op onse grond gevloei,
 “ Moet in elke jong gemoed
 “ Eeawge vyandskap opgroeï :
 “ Britse mag moet uitgroeï ! ”...

’n Handdruk — en hul keer terug ;
 Mar gen slaap sluit hul di oog.
 Daár onder di blote lug
 Styg nog menig sug omhoog,
 Na di heldre hemelboog.

* * * *

Bloedrood verrys di dageraad
 Ower di heuweltoppe,
 Toen Smit onder syn manne staat,
 Hy kon hul ni meer stoppe :
 Want voorwaarts ruk reeds Colleys mag,
 En elk staat klaar nou ver di slag.

“ Ons vyand is meer in getal,
 “ Gewapend met kanonne ;
 “ En nou moet ons hul gaan anval ;
 “ Di daad lyk onbesonne :
 “ Dog ruk mar op met God di Heer :
 “ Hy geef ons d’ owerwinning weer !

“ Hy is ’n God van suiwer reg,
 “ En sal ons ni begewe ;
 “ Hy sal voor ons gesig weer veg ;
 “ Ons vyande sal bewe :
 “ Ons veg ver reg, ons veg dus fiir ;
 “ Jehova is ons krygsbaniir ; ”

Smit geef syn pèrd nou fluks di spoor ;
 Syn orders is gegewe ;
 Di burgers jaag, hul leidsman voor ;
 Hul storm nou toe nes leuwe ;
 Want Colley had reeds met syn mag
 Di koppies, waar hy hul opwag.

Van dri kante lat Smit toejaag,
 En dryf hul uit di rante ;
 Di Boere storm gants onversaag,
 Dring in van alle kante ;
 Hulle vrees gen bom, kanon, geweer,
 En skiiit di kanonniirs selfs neer.

Wi is hy wat met leuwemoed
 Di vyand storm durf lope ?...
 Ag, straks moet hy dit met syn bloed
 En lewe nog bekoep !...
 Daar val hy—ver syn vaderland !
 Dis Hendrik—by di voorste rant.

Syn Neef staat ni heel vër vandaar,
 En siit ver Hendrik valle.
 Hy roep : “Ag, God, dit was tog waar !—
 “ En hy di eers van alle !.....
 “ Moet ek dit met myn bloed betaal,
 “ Mar ek gaat Hendrik nou uithaal.”

Di vyand skiet met bom en skroot,
 Mar hy stap voorwaarts moedig ;
 En deur 'n hagelbui van lood
 Draag hy syn Neef so bloedig :
 Hy bring hom by syn maters weer,
 Mar Hendrik sprak gen woord toen meer.

* * * *

Meer as twe jaar is verlope,
 Met syn vreug en met syn rou ;
 En di troostelose weduw
 Is 'n blye moeder nou :
 Want daar dartel an haar sy
 'n Jongske, vrolik, lief, en bly.

Dikwils in di skemerawond,
 Met di jongske an haar hand,
 Siet men haar nog grafwaarts wandel,
 Waar syn grafsteen staat geplant :
 Want hiir waar haar Hendrik rus
 Is haar eenigs hartelus.

Vele minnaars is gekome,
 Om haar liefde weer te win ;
 Mar tot nogtoe was s' onvatbaar
 Ver 'n tweede huwliksmín ;
 In haar vaders huis begeer
 Sy haar jongske en niks meer.

Wi sal di geluk'ge wese
 Om te win haar hand en hart ?.....
 Of sal sy nooit weer beminne ?.....
 Vreugde soek mar in haar smart ?.....
 Min 'n trouwe hart één keer,
 En dan hier op aard nooit weer ?.....

S.

8 April, 1883.

VYFTIINDE STELLING.

Nou van di Woordeboek ná di Spraakkuns.
 Wat di vorm angaat het di Afrikaner di grootste
 eenvoudigheid en reelmatigheid in
 toepassing gebring.

WAT ANDERE SEG :

Vereers neem ons weer o'er di treffende en (meesal) juiste
 opmerkings van Dr. Brill in meergenoemde Voorlesing (*Afri-
 kaanse Taalbeweging*, bl. 32—34) :—

“Maar het is niet voldoende dit te beweren, het moet ook
 bewezen worden; en het kan dit gemakkelijk door eene verge-
 lijking der beide talen. Staat mij daarom toe een paar grepen
 te doen. 't Hollandsch zooals het hier gesproken wordt met
 het in Holland gesprokene te vergelijken, dan zal het duidel-
 jk worden, hoe 't eerste een zeer vereenvoudigde vorm van
 't laatste is.

Nemen wij dan vooreerst het Grammatisch geslacht der
 woorden : In 't Hollandsch bestaat nog de onderscheiding van
 geslacht ook bij levenlooze voorwerpen, uitgedrukt door 't ge-
 bruik van een verschillend lidwoord en een verschillenden ver-
 buigingsvorm. De opvatting, die tot dat verschil van geslacht
 geleid heeft, is lang uit het bewustzijn verdwenen; toch houdt
 het Hollandsch, evenals het Duitsch, nog daaraan vast en
 spreekt b.v. van : *den* tuin, maar van *het* huis, terwijl *de* ka-
 mer vrouwelijk is; zoo ook *de* stad, maar *het* dorp. Dat fijne
 verschil werd den van de schooltucht in 't moederland ontsla-
 gen Kaapschen kolonist weldra te lastig en hij zeide : *die* huis,
 even goed als : *die* tûin, *die* kamer, *die* dorp, zoowel als *die*
 stad, ziedaar reeds dadelijk een groote vereenvoudiging, die
 dan ook zóó voor de hand ligt, dat het Engelsch die met het
 Afrikaansch gemeen heeft; alle woorden één geslacht en één

lidwoord; geene onderscheidingen meer, die toch onbegrepen blijven. Natuurlijk is daardoor de plasticiteit, en rijkdom verminderd; daarentegen is de gemakkelijkerheid, de eenvoud, derhalve de bruikbaarheid der taal voor den gemeenen man toegenomen; en dat was immers het doel, dat onbewust werd nagestreefd? Ik behoef nauwelijks te zeggen, dat de weinige overblijfselen van buiging der naamwoorden, die in 't Hollandsch nog bestonden, geheel verdwijnen, gelijk zij ook in 't Engelsch verdwenen zijn; dat dus vormen als: *des mans, den manne, der vrouw*, enz. geregeld vervangen worden door: *van die man, an die man* of liever nog *voor die man*, (welk *voor* menigmaal ook daar gebruikt wordt, waar het volstrekt niet te pas komt.) De verdwijning der verbuiging is dus de tweede vereenvoudiging. Zelfde gevolg: De taal wordt gemakkelijker in 't gemeene gebruik; minder schoon voor den dichter of den redenaar.

Hetzelfde stelsel, dat wij bij de behandeling van het naamwoord opmerkten, vinden wij ook op het werkwoord toegepast. Dáár vooral is in 't Hollandsch nog een lastige rijkdom en verscheidenheid van vormen; 't Afrikaansch kan zich daarmee niet langer ophouden en zal eens toonen, hoe goed men daarbuiten kan.

Hoe lastig, onregelmatig is b.v. 't Hollandsche: ik *ben*, hij *is*; wij *zijn*, gij *zijt*, zij *zijn*; hoe eenvoudig en regelmatig daarentegen datzelfde werkwoord in Afrikaansch waar het aldus luidt: ek is, jy is, hy is, ons is, juile is, hulle is.

Maar bij die hervorming blijft het niet. Eén tijd van 't Hollandsche werkwoord (de onvolm. verl. tijd) verdwijnt geheel en daarmee is verbazend veel gewonnen: want juist in de vorming van dien tijd lag één der grootste moeilijkheden van 't moeilijke Hollandsch.

Nu heeft men gelukkig niets meer te maken met vreemde vormen als: ik bracht van breng, ik zag van zie, ik zocht van zoek, ik deed van doe, ik sloeg van sla; men zegt eenvoudig: ik het gebreng, ik het gesoek, ik het gedoen, ik het gesien, ik het geslaan, enz.

Volkomen consequent, benoeit het Afrikaansch zich ook niet met een derde moeilijkheid in 't Hollandsch, de verschillende uitgangen der Deelwoorden op *d* of *t* en op *en* naar mate 't werkwoord zwak of sterk verbogen wordt; het laat zich met zwakke of sterke verbuiging hoegenaamd niet in en heeft dus ook met die *d* of *en* niets te maken; het laat beide eenvoudig weg en zegt: ik het geleer voor: geleerd; hij het gekrij; voor gekregen. Verwonderlijke vereenvoudiging! Een vorm en wel de eenvoudigste van 't geheele werkwoord, is voldoende voor alle wijzen, tijden, getallen en personen, b.v. tegenw. tijd,

enkelv., ik denk, meerv. ons denk, verl. tijd: ik het gedenk
toek. t. ik zal denk, enz.

't Behaalde voordeel springt alweer in 't oog, zonder dat ik er nader op behoef te wijzen. Zoo 't ons Hollanders al eenigszins barbaarsch klinkt, wat doet het er toe en welk recht hebben wij eigenlijk om aan de Afrikaansche taal *onzen* maatstaf aan te leggen en *onze* wetten voor te schrijven? Zoolang zij voor Hollandsch wil doorgaan, dan voorzeker hebben wij dat recht; maar wanneer zij nu eens geen Hollandsch wil zijn, maar Afrikaansch? Dan zal ons niet anders overblijven, dan ons, zoo noodig onder protest, terug te trekken, met de verklaring, dat wij onze taal schooner vinden, iets wat de Afrikaander ons wel zal willen toegeven, zich troostende met de gedachte, dat alle dingen twee zijden hebben en dat de zijne wel zoo gemakkelijk is."

Voortreffelik. Tog het ons 3 anmerkings hierop:—

1. Dat Afrikaans, deur dit eenvoudiger en reelmatiger in syn spraakkuns is, an "rijkdom" en "schoonheid" sou verlies hê, kan ons ni insien ni.

2. Di onvolmaak verlede tyd het di Afrikaner net behou by di hulpwerkwoorde; so seg ons: ek *was*, ek *had*, ek *sou*, ek *mog*, ek *kon*. Dit toon alweer di bisonder praktise anleg van di Afrikaner; want deur di tyd in di hulpwerkwoorde te behou, het hy dit ver alle praktise doeleindes in syn hele vervoeing; en hoe maklik nou om dit te leer!

3. Di voorsetsel *voor*, eientlik *ver*, het di geleerde Dokter blijkbaar ni reg verstaan ni. Dit dui ni di derde naamval an ni, mar wel di voorwerp waarop di werking van o'ergaande werkwoorde o'ergaat, veral waar werkwoorde 'n dubbele voorwerp het. Byv. "Piet slaat *ver* Jan;" "leer *ver* hom syn les," ens. In di sin staat dit gelyk met di Hebreeuwse voorsetsel *eth*, wat in Hollans en Engels ni te vertaal is ni, mar in Afrikaans wel, byv. Gen. 4; 1:—

<i>Hebreuws</i> :	Ve-	ha-	Adam	jada	eth	Hawa	va-	teled	oth	Kajiu.
<i>Afrikaans</i> :	En	di	mens	beken	ver	Eva	en	sy baar	ver	Kain.
<i>Hollans</i> :	En	de	mensch	bekende	—	Eva	en	zij baarde	—	Kain.
<i>Engels</i> :	And	the	man	knew	—	Eve	and	she bare	—	Cain.

Di voorsetsel *ver* is dus ni o'erbodig ni, mar soos ons nou by vertaling van di Bybel in Afrikaans opmerk, doet dit soms veul tot verduideliking.

Sover Dr. Brill. Wat hiirin nog meer ver Afrikaans bo

Hollans pleit is, dat di nodelose en verswarende vorme, wat Afrikaner weggegoi het, oek in Holland in di *spreektaal* eientlik ni bestaan ni, mar in di Taalkunde van di *skryftaal* opgeneem is en vandaar uit an di spreektaal opgedring word. (Ons verwys hiir terug na wat ons onder di Vyfde Stelling geseg het). Dit het Roorda duidelik bewys in syn werk "Spreektaal en Schryftaal," waarin hy o.a. antoon met veel geleerdheid en ontelbare voorbeelde, dat byv. di nuttelose onderskeiding van geslagte, waar dit ni werkelik bestaat ni; so oek di meeste verbuigings van di naamwoorde; en di aanvoegende wys by di werkwoorde, ens. wel in di Hollanse skryftaal, mar ni in di spreektaal bestaan ni.

WAT ONS TOT ANVULLING HIIRBIJ VOEG :

Ni alleen het di Afrikaner di vervoeging van di werkwoorde eenvoudiger gemaak ni, veral deur di onreelmatige werkwoorde reelmatig, en di ongelykvloeiende gelykvloeiend te maak; mar by di selfstandige naamwoorde het hy diselfde gedaan. Hy het alles reelmatig en eenvoudig gemaak. Byv.:

Waar di vorming van di meervoud van selfstandige naamwoorde in Hollans onregelmatig is, het di Afrikaner dit almal reelmatig gemaak.

a) deur di enkelvoud te herstel tot syn regte vorm waar dit in Hollans afgeslyt was, byv.:

<i>Holl.</i>	Ei—eieren,	<i>Afrik.</i>	eier—eiers.
„	hoen—hoenders,	„	hoender—hoeaders.
„	koe—koeien,	„	koei—koeie.
„	floo—flooien,	„	flooi—flooie.
„	zoo—zooien,	„	sooi—sooie.

b) deur di meervoud in ooreenstemming te bring met di enkelvoud, waar dit in Hollans afgewyk was, byv.:

<i>Holl.</i>	smid—smeden,	<i>Afrik.</i>	smit—suits.
„	lid—leden,	„	lit—litte.
„	jonkman—jongelieden,	„	jonkman—jonkmans.

Mar terwyl Afrikaans an di een kant onbruikbare vorme weggegoi het, het dit in di ander kant weer gewin.

In bruikbare vorme is Afrikaans op enkele punte rijker as Hollans. Byv. di persoonlike voornaamwoord (samen met di

werkwoord) is ver di tweede persoon enkelvoud en meervoud net eenders in Hollans, en wel in eerste en vierde naamval: net *gij* en *u*; mar in Afrikaans is enkelvoud eerste naamval *ji* en vierde *jou*, en meervoud *julle*; so ook met di besittelike voornaamwoord tweede persoon in Hollans net *uwe*, in Afrikaans: dis *jou* boek, dis *julle* boek. Pas dit byv. toe op Luk. 22: 31, 32:—

Hollans.

Simon, Simon! ziet, de Satan heeft *u* zeer begeerd, om te ziften als de tarwe; maar ik heb voor *u* gebeden dat *uw* geloof niet ophoude.

Afrikaans.

Simon, Simon! Di Satan het ver *julle* begeer om uit te sif nes koorn, mar ek het ver *jou* gebid, dat *jou* geloof ni moet ophou ni.

Nog net een opmerking. Ons het herhaaldelik di Hollandse geslagsonderskeiding *onredelik* genoem. Dit is dit ook. Ons weet wel dat Bilderdijk (in syn Verhandeling o'er di Geslagte en in syn Geslagslys) en andere perbeer het om enige rede te gé van di onderskeidings. Mar om nou ni eens daarop te wys, dat diselfde woorde wat in een taal mannelik is in di ander vrouwelik gebruik word, blijk di onredelikheid uit di woorde self, veral waar woorde wat diselfde denkbeeld uitdruk in verskillende geslagte gebruik word. Byv. *weg* is mannelik, *straat* is vrouwelik, en *pad* is onsydig; mar dis tog een denkbeeld. Verder *raad* is mannelik, *vergadering* vrouwelik, en *comité* onzijdig; weer omtrent diselfde denkbeeld. Nou mag daar ver di Hollander syn begrip hier enige rede vóór wees, mar ver onse Afrikaanse gesond verstand is en blyf dit onredelik. En waarom dan onse kosbare hersens met sulke bog te belas ?

SESTIINDE STELLING.

Mar veral seer opmerkelijk is di eenvormigheid van di Afrikaanse taal. Gen dialekte bestaat hiir soos byv. in Holland, waar di bevolking van een stad di van 'n andere stad ni verstaan ni. Van Tafelberg tot Soutpansberg praat di Afrikaner een taal.

WAT ANDERE SEG :

Van belang is alweer di beskeie opmerking van Dr. Brill in di reeds angehaalde Voorlesing :—

“Alleen wensch ik nog even aan te stippen dat het voor iemand, die met alle deelen van Zuid-Afrika goed bekend is, eene nuttige en belangrijke zaak zou zijn, ons eens in te lichten omtrent het verschil in taal en spreekwijzen in de verschillende deelen van dat uitgestrekte gebied, om zoo de vraag op te lossen, in hoever de Zuid-Afrikaansche taal één kan genoemd worden. Ik voor mij heb uit den aard der zaak slechts een zeer beperkt veld van waarneming. Misschien is het alleen daaraan toe te schrijven, dat ik den indruk ontvangen heb, dat er bij andere talen vergeleken, verwonderlijk weinig verschil van dialekt, eene verwonderlijk groote overeenkomst van uitspraak, van vormen, van eigenaardige spreekwijzen en uitdrukkingen bestaat. Wanneer ik b.v. den staat van zaken in 't kleine Holland neem, dan zie ik, dat bijna ieder dorp, en zeker iedere stad verschil van dialekt vertoont, dat een Hollandsche boer eenen Gelderschman nauwelijks verstaan kan en dat er in 't Noorden een dialekt gesproken wordt, dat voor iederen Hollander volkomen onverstaanbaar is en dan ook nader bij 't Engelsch dan bij 't Hollandsch staat; ik bedoel het Friesch, nauw verwant aan de taal der Angelen en Saksers, de overwinnaars der oude Britten. Wanneer ik zooveel verscheidenheid in zulk een engen kring vergelijk met den toestand in zoover uiteenliggende landstreken als b.v. de Kaapstad en de Transvaal, dan komt het mij voor, dat ik wel recht heb mij over 't betrekkelijk geringe verschil van dialekt te verbazen, zelfs al neem ik de geheel verschillende historische gegevens daarbij in aanmerking, en al bedenk ik, dat, nog nauwelijks veertig jaren geleden de bevolking van Vrijstaat en Transvaal zich nog binnen de grenzen der Kolonie bevond. Maar toch verschil bestaat er; zelfs ik kan dit duidelijk waarnemen, wanneer ik de taal van een zoogenaamden Bovenlander

het Kaapsch-Hollandsch met die van den Vrijstaatschen boer vergelyk; 't zou waarskynlik de moeite loonen, de punten van overeenkomst en verschil na te gaan, op te teekenen en op die wijze als het ware de geographische kaart der Zuid-Afrikaansche taal te ontwerpen."

Beskeie is di opmerking en in hoofdsak tog juis. Ons kom hierop terug. Mar eers geef ons di getuigenis van 'n gebore Afrikaner, wat Suid Afrika menigvuldig deurreis het en dus goed kan oordeel, dis namelik President Reitz, in syn bo angehaalde stuk teen di Eerw. Wirgman :—

"De Afrikaander taal, als te Kaapstad gesproken, is dezelfde taal die aan het uiterste einde der Transvaal gesproken wordt, en 'de nog, na ongeveer tachtig jaren van Britsch bestuur, het voornaamste middel van onderhoud uitmaakt in onze (oostelijke) distrikten.' Wil de heer Wirgman zoo goed zijn en op de kaart nazien, hoevele graden breedte en lengte dat meent?"

WAT ONS TOT BEVESTIGING HIIR BY VOEG :

As imand reg het hierin 'n persoonlike getuigenis af te lê, dan is dit di skrywer hiervan. Meer as imand het hy Suid Afrika deurgereis van hoek tot kant, deur di Kaapkoloni, Vrystaat, Transvaal, Natal. As Superintendent van Onderwys het hy herhaaldelik di Transvaal in alle hoeke deurkruis. Hij was in gedurige anraking met alle klasse van di samelewing. Uit di Koloni afkomstig het hy honderde male di Afrikaner van di Kaap en di Pêrl in anraking gebring met di Transvaler van Pretoria en Soutpansberg. Dan het hy dit alles deurgegaan met ope oge en ope ore: want dis al 15 jare, dat hy opgetré het as voorstander van Afrskaans en alle geleentede waargeneem het ver opmerking. Bowedien het hy in di 15 jare 3 reise gedaan deur di lande van Europa, waar hy geleentheid had om di Taalverhoudings daar te vergelyk met hier. Verder het hij al di tyd (sover syn drukke lewe dit toegelaat het) di taalkwesse tot 'n bisondere studi gemaak, en boeke en tydskrifte daarop nagelees. En wat is nou di gevolgtrekking waartoe hy gekom het? *Dat hy van gen voorbeeld weet waar 'n taal so eenvormig gespreek word as Afrikaans hier, onder sulke nadelige omstandighede, as*

- 1) onder 'n bevolking o'er so'n uitgestrekte land verprei;
- 2) met so weinig middels van onderling verkeer; en
- 3) veral waar di taal nog ni as skryftaal erkend is ni, sodat di eenvormigheid daardeur kan bevorder en bewaar worde ni.

Waarlik, di eenvormigheid is verwonderlik! Breng di wijnboer van di Paarl by di olifantsjagter van Soutpansberg of Mariko, en ni alleen, dat hulle net so lekker gesels of hulle alselewe langes makkaar gewoon het ni; mar in klemtoon, uitspraak, wordekeus, tot in uitdrukkings en spreekwoorde sal jy di grootste o'ereenstemming kry.

Daar is enkele kleine puntjiis van verskil (hoe kon dit anders?) mar dis ni noemenswêrd ni; in elk geval kom dit ni in anmerking, waar sprake is van di eenheid van taal ni. So is daar enkele plekke in ons land waar *ok* geseg word in plaas van *oek* (*ook* seg gen Afrikaner); op verskeie plekke in di onderveld word di verkleinwoordjiis dikwils gemaak met *ki* in plaas van *tji* (hoewel oek al weer ni altyd ni), byv. *biki* in plaas van *bitji*, *vroueki* ver *vrouwtji*, ens. Ma' wat seg dit teen di dialekte in Holland, België, England, en andere lande?

Afrikaans onse Moedertaal.

“Ik zeg met N. ‘uwe moeder zult gij eeren, en zoo ook uwe moedertaal!’ Is de taal geld, zij is ook een schat, een dierbare erfschat, dien wij zuiver en onvervalscht en met de rente, ja den woeker onzes ijvers moeten nalaten aan de nakomelingschap!”
—Beets, Sparsa, bl. 32.

SEWENTIINDE TOT TWE-EN-TWINTIGSTE STELLING.

Tereg spreek ons van Moedertaal en Vaderland: di land is deur di vaders verwerf tot 'n erfdeel ver hulle seuns, mar di taal word deur di moeders geleer en in stand gehou. Ver behoud van di moedertaal is dus veral nodig te waak ver di opvoeding van di toekomstige moeders. Di Engelse Meisiis-skole in ons land is di listigste en gevaarlikste anslag teen onse Moedertaal; dit verdring onse taal in di huisgesinne en vergiftig di fontein van onse nasionaliteit. Daarom begin nou in di laaste tyd di Engelse taal in onse huise in te dring en Engelse woorde ons taal te ontsier. Daar is mar een Moedertaal—di taal van ons hart—waarin 'n kind di eerste indrukke ontvang. Di opdring van 'n vreemde taal en onderdruk van di moedertaal kan ni anders as nadeelig werk op di nasionaliteits gevoel ni.

Tot so vèr het ons Afrikaans behandel as *Taal*, vollens di algemeene beginsels van spraakleer en taalstudie; daarom het ons elke stelling as grondwet afsonderlik behandel en ver elkeen getuigenisse van andere bijbring. Dis nou ni meer nodig ni. Nou kom ons tot di meer praktise gedeelte, waar ons andere getuige ni kan inroep ni, omdat hulle nooit Afrikaans as onse Moedertaal, as onse Landstaal, as onse Volkstaal, as onse Skryftaal, as onse Bybel taal, as onse Skooltaal, en as onse Kerktaal, bestudeer het ni. En nou kan ons oek, ter wille van korthed verskillende Stellinge same behandel.

Tog wil ons graag di woord gé, o'er Afrikaans as onse Moedertaal, an Hoofregter Reitz :—

“Mocht hij het aan den anderen kant een ‘nadeel’ achten, dat het Engelsch nog niet het barbaarsch Kaapsch patois vervangen heeft, in weerwil van tachtig jaren Engelsch bestuur, dan verzoek ik hem te bedenken, dat ofschoon de Noormannen Engeland zoo vele jaren lang overheerscht hebben —ofschoon de taal van Normandy de bij de wet vastgestelde taal was—in de geregthoven, op de kansels, in het Parlement en op de scholen, de taal van Groot Brittanie op dit oogenblik niet Normandisch, maar Saksisch is en, waarom? Maken niet Macaulay, Hallam en Greasy het zoo klaar als den middag, dat het Engelsch zijn Angel-saksisch karakter, in spijt van Normanssch bestuur, behouden heeft, omdat het de taal was van des Engelschmans ‘huis en haardstede?’”

Elkeen van di 6 Stellings is belangrik genoeg om dit te neem as 'n teks ver 'n Volkspredikasi. Mar elkeen is so duidelik, dat dit geen verdere verklaring noodig het ni.

Seer gepas het di Genootskap van Regte Afrikaners tot sinspreuk in hulle wapen gesit : “Ver Moedertaal en Vaderland.” En ni minder gepas het di *Patriot* tot sinspreuk gekies di vyfde gebod : “Eer jou vader en jou moeder, dat jou dage mag vermenigvuldig worde in di land wat Jehova, jou God, ver jou gegé het.”

En nog juister sit di Genootskap Moedertaal voor Vaderland. Reg so ! Veral omdat daaro'er minder gedenk, en daarop minder gelet worde, moet ons Moedertaal juis voorop sit.

Vader en Moeder moet ons eer.

Onse Vaders deur di *Vaderland* wat hulle ver ons verwerf, ja met hulle bloed gekoop het, te beskerm, te bewaar, te ontwikkel, as 'n dierbare erfgoed.

Onse Moeders moet ons eer deur *Moedertaal*, wat onse Moeders ver ons geleer het, wat hulle met warme moedersmelk ons laat indrink het onder liefkosings, waarin hulle ons di eerste lesse van deug en godsvrug ingeprent het, waarin hulle di eerste ver ons geleer het di liwe naam van onse Saligmaker, biddende op hulle skoot, uit te spreek,—deur di Moedertaal te bewaar, te beoefen, te verdedig as 'n heilige erfskat.

Di wat syn Vaderland verraai, of verkoop, an 'n vreemde indringer, wat seg ons van di? Wat 'n onuitwisbare brandmerk leg daar in di woord "*landverraai*"!

Mar ni minder, eer nog meer, skuldig is di wat syn Moedertaal verraai en verruil ver 'n vreemde taal. En waar is 'n brandmerk, waar 'n naam sleg genoeg ver so'n "*taalverraai*"?...

En tog gaat di laaste verraad gedurig an. Mag ons hoop, dat ons hiermé di woord "*taalverraai*" ver goed in gebruikgebrenge het, en dat dit voortaan di skandnaam sal wees van elkeen wat syn Moedert aal ni in eere hou ni!

Mar het onse Moeders by ons di eerste liefde ver ons taal so diep ingeprent, wi sal dit inprent by onse kinders, by di toekomstige geslag? Wi anders as onse dogters, di toekomstige moeders?

En daar is nou juis di gevaar wat ons bedreig. Om di rede moet ons waak, veral waak ver di opvoeding van onse dogters.

Mar wat siet ons? Deur ons hele land verrys meisiis skole, ja; mar hoedanig? Om di toekomstige moeders van ons volk op te lei? Né, onse dogters word daar in Amerikaans-Engelse gees en taal en sede opgelei! An di hoof daarvan staan van onse *Nederduits* Gereformeerde predikante! En di geld daartoe gé onse Patriotte! Di predikante gaat kollekte-reise maak deur di land. Hulle hou eers mooie preke om op di mense hulle gevoel te werk. En dan daarna gryp hulle diep in di sak.

Een sprekende voorbeeld het ons gehoor. In di gemeente van Calvinia kom so'n predikant by een van onse boere, om ver di oprigting van 'n Meisiisskool te kollekteer. Di boer haal 'n knapsakki vol goue ponde, en seg an di predikant: "Steek mar Meneer syn hand in, en soveul as Meneer in een slag kan uithaal kan Meneer neem!" Hy gryp ruim; hy gryp

diep ! Meer as honderd pond het hy in een gryp uitgehaal en tel hy nou op di tafel.

Mar het di opregte, eenvoudige Boer toen wel kan denk, dat binnen weinige jare di skool meer meisiis sou vergiftig hê tot "*taalverraaiers*" as di Meneer daar ponde uit syn sakki gegryp het !

"Vergiftig" ja, dis di wo ord. Di soort van verengelste meisiisskole vergiftig di huisgesin, di famililewe, di fontein van onse nasionaliteit. So lank as hulle in di Staat en publike lewe di Engelse taal op alle maniere ons volk opgedring het, was di gevaar ni so erg, di kwaad ni so dodelik ni. As di fontein mar suiwer bly ! As di moeders mar hulle kinders in di Moedertaal opvoed, dan kryg ons altyd nuwe kragte by ver di taalstryd. Laat hulle mar in di stroom wat vergif goi, dit spoel weg, solank as di vrou mar suiwer bly.

Mar nou vergiftig hulle di fontein ! Waar sal verder suiwer water vandaan kom ?...

Daarom is di Engelse meisiis skole di listigste en gevaarlikste anslag teen onse Moedertaal, en dus oek teen onse Nasionaliteit ! Let daar tog op ! Hier is di fyne vergif in di fontein ! Hier is di dood !

Reeds siit ons di gevolge daarvan. Tot nou toe werd di Engelse taal opgedring in di Parlement, Geregshof, Publike Kantore, ja in di gewone skole oek; en tog kon ons roem, dat ons ni alleen onse Moedertaal behou het ni, mar dat ons di erfskat *suiwer* bewaar het.

So lank as ons onse *Moeders* behou het, het ons oek onse *Moedertaal* behou.

En nou ? Net omgekeer. Ons ywer ver Hollans in di Parlement, in di Geregshowe, Publike Kantore, by examens en oral. En ons het veul, byna dit alles gewin oek. En tog juis nou word ons taal ontsier, ja verpes met al di verengelste woorde en uitdrukkings onder di jonge mense wat in di skole opgevoed is. Nou hoor ons van : ons het "*gewalk*" en by "*Mrs.*" so en so "*gecall*", en toen ons tuis gekom het, het ons eers "*gesupper*" en toen "*music*" gehad. Walgelik, siis !

Mar waarom, nou ons in di publike lewe o'erwinnings behaal ver Hollans, waarom dring Engels dan *nou* so sterk in onse taal self in ?

Omdat onse teenparty di slag listiger is as ons. So lank as ons daarbuite veg ver di regte van Hollans in di publike lewe, neem hulle onse dogters, voed di op in di Engelse Kosskole tot *Engelse Moeders*; dus as onse kinders en kindskinders eendag praat van hulle moedertaal, dan is dit Engels!

Wi is so verblind wat ni kan siin, dat hier di byl geleg is an di wortel van onse Moedertaal en Nasionaliteit?...

Laat hy dan mar daar in di onderve ld in een van di Afrikaanse gesinne gaan, waar di oudste dogter net terug kom nit een van di Engelse Meisiisskole, di Hugenoteskool van Wellington byvoorbeeld, di vrugbare moeder van sovele dogters!

Di sogenaamde "opgevoede" Miss so en so wag ni eens tot sy eers moeder is ni, né sy beg in somar dadelik. Di huis is ni goed genoeg ni, dit moet verbreek en verbou worde, of 'n nuwerwetse woning gebou worde. Di meubels is natuurlik nou oek ni goed ni; Pa moet nuwe meubels koop na di mode. 'n Klaviir moet daar wees, en natuurlik 'n hele party Engelse "*music*" en "*songs*" daarby. Hollans, og dis ni 'n taal om te sing ni; daar bestaat oek gen Hollanse musiik en lidere ni!

En nou di jongere broertjiis en sussiis, di opvoeding van di neem onse nuffi nou onder haar. Sy sal ver hulle leer, natuurlik soos sy self geleer is, in Engelse taal en gees. Of in sommige gevalle is dit selfs ver onse Miss... te vernederend. Né, Pa moet 'n "*Governess*" neem. Sy ken 'n goeje. Sy sal skrywe daarom. Dan het sy meteen geselskap oek, want sy moet haar Engels ophou. Nou is di spul eers volmaak. Di kinders leer niks as Engels; hulle mag natuurlik in di huis niks as Engels praat ni.

Pa en Ma mag daar, per guns, nog Afrikaans praat vereers; mar alle pogings word in di werk gestel, om ver hulle oek so gou as molik en so maklik as molik is 'n bitji Engels te leer.

Nou kom by on se jonge Miss... jonkmans kuier. Daar is 'n knappe jonge buurman, 'n eerlike, werksame, en bemiddelde kereltji. Mar hy word bespot, want hy was ni op 'n "boarding school" ni; hy is te lomp.

Eindelik kom daar 'n kereltji van di dorp af wat oek op Stellenbos op di "College" was, en syn "*matriek*" gemaak het. A ja, nou is di vloer te koud. Hulle gaat same "*walk*" en ver 'n "*ride*" en net nou mar is hulle "*engaged*".

Watter *moeder* sal dit nou worde, en wat sal di *moedertaal* wees van haar kinders ?

Ons het haar gesien as *dogter*, en dit was al walgelik en afskuwelik genceg; ons wil haar liwers ni sien as *moeder* ni !

Leser, wat ons jou hier teken is ni denkbeeldig ni. Dis werklikheid, vreselike werklikheid !

Gaat di kwaad vort, verloor is dan onse Moedertaal, verlore onse Nasionaliteit !

Want dit is nog di ergste, met di Moedertaal verdwyn oek alle nasionaliteitsgevoel, alle liefde ver di voorgeslag, ver hulle sede en gewoonte, ver hulle beginsels en godsdiins.

En watter geslag word nou so'n jeug ? Wat word van hulle ? Engelse kan ons tog ni van hulle maak ni. Di Engelse vind dit wel mooi, dat ons hulle naäpers word, mar in hulle hart verag hulle sulke verengelste Afrikaners.

Ag, dat di oge tog betyds mog ope gaan ! Laat ons tog di hande ineen slaan, om 'n eie nasionaliteit met 'n eie taal an te kweek !

